15. 10. 2001

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Smluvní ovládání v ČR

Právní úprava podnikatelských seskupení měla v České republice řadu nedostatků, proto ji bylo nutné nahradit úpravou novou. Tato nová právní úprava byla do našeho právního řádu inkorporována novelou č. 370/2000 Sb. Vzhledem k tomu, že některé dříve platné právní vztahy nebyly v souladu s právní úpravou a požadavky práva Evropských společenství, bylo nutno novelizovat náš obchodní zákoník.

Právní úprava podnikatelských seskupení měla v České republice řadu nedostatků, proto ji bylo nutné nahradit úpravou novou. Tato nová právní úprava byla do našeho právního řádu inkorporována novelou č. 370/2000 Sb. Vzhledem k tomu, že některé dříve platné právní vztahy nebyly v souladu s právní úpravou a požadavky práva Evropských společenství, bylo nutno novelizovat náš obchodní zákoník. Novelizace měla také odstranit řadu výkladových problémů, které se nacházejí v normách obchodního práva. Byly také zavedeny nové právní instituty, které dříve naše obchodní právo neznalo. Jedním z nich je institut smluvního ovládání. U nás s tímto institutem nejsou zatím žádné zkušenosti a bude nutné vyčkat na reakce podnikatelské veřejnosti a soudní praxe.

Na této poslední novele je také patrná inspirace německým koncernovým právem, které patří k nejpropracovanějším právním úpravám v tomto směru. Bude ovšem velmi nutné, aby začala také naše soudní zaujímat svá stanoviska, podle kterých by se posuzovaly později vzniklé sporné případy, aby soudy měly jednotná interpretační kritéria pro posuzování obdobných případů a podnikatelé a investoři měli poměrně jasno, pokud se budou rozhodovat, zda určitý obchod nebo přesun kapitálu uskutečnit či nikoliv. Ovšem než se přiblížíme stavu, který panuje ve Spolkové republice Německo, bude to trvat několik let, protože soudy i podnikatelé se s novou právní úpravou teprve seznamují. Zde také nutno poznamenat, že novela byla velmi potřebná, protože vztahy mezi podnikovými seskupeními, tedy holdingy či v německé terminologii koncerny, byly nepřehledné a velmi často docházelo k okrádání či poškozování drobných akcionářů, kteří prakticky neměli možnost obrany proti ekonomicky silnějšímu partnerovi. Tato novela by měla navodit standardní právní a ekonomické prostředí v naší republice.

Smluvní koncern

V nové právní úpravě je tedy také upraveno smluvní ovládání, jinak smluvní neboli právní koncern. Smlouvu o ovládání lze uzavřít jak mezi osobami, které jsou majetkově propojené, tak mezi osobami, mezi kterými žádné majetkové propojení není, tedy pouze na základě rozhodnutí této osoby. Nová právní úprava upravuje dva typy smluv, a to smlouvu o ovládání a smlouvu o převodu zisku, která sice již figurovala v minulé právní úpravě, ale byla úplně vytržena z kontextu a prakticky se nepoužívala.

Smlouva o převodu zisku má umožnit racionální přerozdělení zdrojů a současně má zajistit dostatečnou ochranu jak menšinových společníků, tak i věřitelů společnosti.

Smlouva o převodu zisku je upravena v § 190a ObchZ. Smlouvou o převodu zisku se zavazuje řízená osoba po provedení přídělu do rezervního fondu, pokud ho jeho tvorbu vyžaduje zákon či zakladatelský dokument, převést ve prospěch řídící osoby zbylý zisk nebo jeho část. Smlouva o převodu zisku musí rovněž obsahovat závazek řídící osoby vůči společníkům, kteří nejsou účastníky smlouva (mimo stojící společníci), poskytnout jim přiměřené vyrovnání, ledaže společnost nemá žádného takového společníka. Toto přiměřené vyrovnání musí poskytováno po dobu trvání smlouvy

každoročně a alespoň v té výši, která by podle dosavadních hospodářských výsledků společnosti a očekávaných budoucích výsledků s přihlédnutím k přiměřeným odpisům a opravným položkám mohla být pravděpodobně rozdělena jako podíl na zisku připadající akcie určité jmenovité hodnoty nebo obchodního podílu. Smlouva o převodu zisku je platná, i když vyrovnání podle odst. 1 není přiměřené. Mimo stojící společníci jsou oprávněni domáhat se, aby výši přiměřeného vyrovnání určil soud.

Smlouva o převodu zisku bude většinou uzavírána v rámci nebo společně s ovládací smlouvou, která je upravena v ustanovení § 190b. Ovládací smlouvou se zavazuje jedna smluvní strana (řízená osoba) podrobit se jednotnému řízení jiné osobě (řídící osoba). Na základě této smlouvy je statutární orgán řídící osoby oprávněn udílet statutárnímu orgánu řízené osoby pokyny, a to i takové, které mohou být pro řízenou osobu i nevýhodné, jestliže jsou v zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern. Osoby tvořící statutární orgán jako osoby řídící si musí postupovat s řádného hospodáře. Pokud tuto povinnost poruší, jsou povinny nahradit vzniklou škodu společně a nerozdílně, která z toho řízené osobě vznikne. Právo na náhradu škody může za řízenou osobu uplatnit i každý její společník. Ustanovení § 190b odst. 5, řeší problém vzniku škody věřiteli. Důležité je, že nárok věřitele nemůže být uspokojen z majetku řízené osoby. Řídící osoba ručí za závazek k náhradě škody.

Ustanovení §§ 190c a 190d jsou společná jak pro ovládací smlouvu, tak i smlouvu o převodu zisku. Obě smlouvy musí mít písemnou formu a obsahovat i závazek vůči mimo stojícím společníkům uzavřít na písemnou žádost smlouvu o úplatném převodu jejich akcií, zatímních listů nebo podílů za cenu přiměřenou hodnotě jejich akcií, zatímních listů nebo podílů. Lhůta pro placení odškodnění nesmí být delší než jeden měsíc ode dne uzavření smlouvy o úplatném převodu. Právo požadovat uzavření smlouvy o úplatném převodu může být časově omezeno. Není-li výše odškodnění v ovládací smlouvě nebo smlouvě o převodu zisku stanovena v souladu s ustanovením § 190c odst. 1, je smlouva přesto platná, ale mimo stojící společníci jsou oprávněni domáhat se, aby výši přiměřeného odškodnění určil soud.

Ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku může být zrušena jen s účinností ke konci účetního období. Zpětnou účinnost zákon nepřipouští. Právní úkon, jenž má za následek zrušení smlouvy, musí mít písemnou formu.

Řídící i řízená osoba je oprávněná odstoupit od ovládací smlouvy nebo od smlouvy o převodu zisku s účinky ke dni doručení odstoupení druhé smluvní straně jen z vážných důvodů, zejména jestliže druhá smluvní strana není schopna plnit závazky ze smlouvy. Řízená osoba je oprávněna od smlouvy odstoupit i tehdy, jestliže je podle rozhodnutí soudu odškodnění přiznané mimo stojícím akcionářům nepřiměřené a to ve lhůtě dvou měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí.

Pokud je uzavřena ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku a hospodářství řízené osoby skončí ztrátou, je řídící osoba povinna tuto ztrátu uhradit, pokud nemůže být uhrazena z rezervního fondu nebo jiných disponibilních zdrojů řízené osoby.

Ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku musí být schválena valnou hromadou, a to alespoň třemi čtvrtinami hlasů přítomných společníků, pokud stanovy nevyžadují vyšší počet hlasů, jinak je neplatná. Smlouvu musí takto schválit jak řídící, tak řízená osoba. O rozhodnutí valné hromady, jímž se schvaluje ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku musí být pořízen notářský zápis. U veřejné obchodní společnosti nebo komanditní společnosti se vyžaduje, aby jí podepsali všichni neomezeně ručící společníci.

Statutární orgány osob, jež uzavřely ovládací smlouvu nebo smlouvu o převodu zisku, jsou povinny vyhotovit podrobnou písemnou zprávu, v níž vysvětlí důvody uzavření smlouvy a zejména objasní výši

vyrovnání a odškodnění. Dozorčí orgány těchto osob, jsou-li zřízeny, smlouvy přezkoumají a vyhotoví o tom zprávu. Ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku musí být prozkoumána dvěma nezávislými znalci. Náležitosti znalecké zprávy jsou upraveny v § 190d odst.4.

Všichni společníci mají právo seznámit se smlouvou o ovládání nebo o převodu zisku, se zprávami statutárních orgánů, se zprávami dozorčího orgánu a dále s výročními zprávami a zprávami auditora, podléhá-li účetní závěrka ověření auditorem, za poslední 3 účetní období, pokud řídící nebo řízená osoba po takovou dobu trvá.

Ovládací smlouva nebo smlouva o převodu zisku nabývá účinnosti dnem zveřejnění oznámení o uložení smlouvy do sbírky listin rejstříkového soudu. Ustanovení § 190d odst. 8 reaguje na situaci, kdy účastníci chtějí smlouvu o ovládání či o převodu zisku změnit.

Otázkou zůstává, jak postupovat při uzavírání výše uvedených smluv pokud je mateřská společnost v zahraničí a její vynutitelnost tamním právním řádem může být značně problematická.

Mgr. et Ing. Petr Tomaštík

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Novela stavebního zákona: přehled změn a dopadů do praxe po dokončení legislativního procesu
- Energetická náročnost budovy jako cenotvorný faktor
- Přechodná ustanovení novely stavebního zákona – co s vydaným závazným stanoviskem a JES?
- Prodej rodinné firmy: Co má být skutečně součástí transakce?
- Podíl před vznikem společnosti: k přípustnosti jeho převodu
- Byznys a paragrafy, díl 46.: Pravidlo podnikatelského úsudku: Jak rozhodovat bez zbytečného strachu z osobní odpovědnosti
- Bytová družstva
- Limity rozkazu k vyklizení: Skutečně pomůže rozhýbat trh s nájemním bydlením?
- Jak najít kupce pro svou firmu přes M&A poradce: na co si dát pozor ve smlouvě se zprostředkovatelem
- Nábor zaměstnanců přes agentury a M&A transakce: kde končí ochrana investice a začíná kartel
- Nové pojetí úvěruschopnosti spotřebitele?